

דחוף – לקראת דיון ועדת שרים לחקיקה ביום 18.10.09

שלום רב,

הנדון: הצ"ח איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים (תיקון – קביעת תנאים שלא ממין העניין), התשס"ט-2009 – ח"כ יחימוביץ ומולה (פ/18/1040)

אנו פונים אליך **לבקש תמיכתך** בהצעת החוק שבנדון, **שעתידה להידון ביום א' הבא, 18.10.09, בוועדת שרים לחקיקה**. המדובר בהצעת חוק חשובה ביותר, שהוכנה ע"י האגודה לזכויות האזרח והונחה ע"י חברי הכנסת שלי יחימוביץ ושלמה מולה, שעניינה תיקון לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"ז-2000 (להלן – "החוק").

מטרת הצעת החוק:

1. החוק, כמו גם התיקון המוצע לו כעת, נועדו להילחם בתופעה נפוצה של הפליה פסולה, באספקת מוצרים או שירותים ציבוריים, בהפעלת מקומות ציבוריים, לרבות במתן כניסה למקום, ובמתן שירותי במקום ציבורי.
2. על פי רב מי שסובל מהפליה, כאמור, הם בני קבוצות מיעוט שונות או בני קבוצות מוחלשות באוכלוסייה, כמו למשל – עולים מחבר העמים, עולים מאתיופיה, דתיים, חרדים, מזרחיים וכיו"ב. אך גם מי ש"סתם" לא מוצאים חן בעיני נותן השירות או מפעיל מקום הבידור, עלולים לסבול מהפליה אסורה (אם אינם נאים מספיק בעיניו, או רזים, או צעירים וכיו"ב)..

מדוע החוק בנוסחו הנוכחי אינו מספיק?

3. בחוק נקבע, כי אין להפלות מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ, מוצא, מין, נטייה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, מעמד אישי או הורות.
4. אלא שהניסיון מלמד על שיטות ומנגנונים שפותחו כדי לעקוף את האיסורים שבחוק. אחת מהשיטות הנפוצות להסוואת הפליה נהוגה במיוחד במועדונים ובמקומות בילוי אחרים ומכונה "סלקציה": אדם שנמנה על אחת מהקבוצות המאופיינות אינו נתקל בסירוב מוצהר להכניסו אלא "רק" מתבקש לחכות למשך פרק זמן בלתי מוגדר. הוא ממתין עד בוש - עד שהוא נאלץ להתיימש ולוותר, בעוד שבליינים אחרים, שהגיעו אחריו אך אינם נמנים עם הקבוצה המאופיינת בעילות הפליה, מורשים להיכנס.

מה מוצע בהצעת החוק? להעביר את נטל הראייה למפלה ע"י הוספת חזקה לפיה מתן שירות שלא לפי סדר ההגעה תחשב להפליה אלא אם יוכח אחרת ע"י המפלה

5. כיוון שהוכחתה של הפליה היא קשה, ודורשת ידיעה של עובדות רבות, המצויות רובן ככולן, דווקא בשליטתו של המפלה, נקבעו בחוק חזקות שמעבירות את נטל השכנוע על הנתבע. כך, למשל, אם אדם מונע כניסה למקום ציבורי מאדם שנמנה על אחת מהקבוצות המאופיינות בעילות ההפליה ואינו מונע את הכניסה מאחרים - חזקה שהוא נוקט בהפליה אלא אם הוא מצליח להוכיח אחרת.

6. כדי למנוע מצב שבו ניתן לעקוף את כוונת המחוקק באמצעות שיטת ה"סלקציה", מוצע לקבוע חזקה עובדתית, שלפיה יראו באדם שאינו מאפשר כניסה למקום ציבורי לפי סדר הגעה כמי שנוקט בהפליה על פי החוק, אלא אם יצליח להראות שטעמים אחרים עומדים ביסוד התנהגותו. והוא הדין לגבי מי שמספק שירות ציבורי או מוצר שלא לפי סדר הפניה או ההגעה. (הוספת סעיף 4)6 (לחוק).

האם יש בכך כדי למנוע מתן שירות או כניסה למקום שלא לפי סדר הגעה במקרים מוצדקים? לא!

7. אם מצא נותן השירות/בעל מקום הבידור כי יש סיבה מוצדקת ליתן השירות שלא עפ"י סדר ההגעה (למשל – מתן שירות רפואי לפי סדר הדחיפות הרפואית; או אי הכנסה של אדם למקום בידור אם מדובר בגורם עברייני ו/או אלים; וכיו"ב) – הרי שלא תהיה מניעה לעשות כן בהתאם לחוק שמאפשר לסטות מהכלל כשיש לכך טעם ענייני ומוצדק.

עוד מוצע בהצ"ח – לקבוע שקביעת תנאים שאינם ממין העניין תחשב להפליה

8. בנוסף מוצע להוסיף סעיף לחוק לפיו גם קביעת תנאים שאינם ממין העניין, תחשב להפליה. זה מכבר נקבע בפסיקה, בהקשר של הפלייה במקום העבודה, ש"בשיטת המשפט הישראלית, האיסור על הפלייה כולל בתוכו גם איסור על הפלייה עקיפה".

9. כמו באיסור הפלייה בעבודה כך גם כאן, סעיף כזה נועד למנוע הצבת דרישות שונות ומשונות שמטרתן או תוצאתן העיקרית היא הפלייה של בני אדם לפי קריטריונים לא ענייניים ולא רלוונטיים, לרבות חזות, מראה פיזי, סגנון לבוש וכיוצא בזה (הוספת סעיף 3(א) לחוק).

בשל חשיבותו הרבה של התיקון לחוק לצורך מניעת הפליה פסולה במתן שירותים ובכניסה למקומות בידור – אנו קוראים לך לתמוך בהצ"ח שבנדון ולפעול לקידומה.

בכבוד רב,

דבי גילד-חיו, עו"ד

העתקים: ח"כ יחימוביץ

ח"כ מולה

הכנסת השמונה-עשרה

הצעת חוק של חברי הכנסת
שלי יחימוביץ'
שלמה מולה

1040/18/פ

הצעת חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים (תיקון – קביעת תנאים שלא ממין העניין), התשס"ט–2009

1. תיקון סעיף 3 בחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א–2000¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 3, אחרי סעיף קטן (א) יבוא –
- "(1א) לעניין סעיף קטן (א) רואים כהפליה גם קביעת תנאים שלא ממין העניין."
2. בסעיף 6 לחוק, אחרי פסקה (3) יבוא –
- "(4) הנתבע סיפק מוצר או שירות ציבורי, אפשר כניסה למקום ציבורי או סיפק שירות במקום ציבורי, שלא לפי סדר הפניה או ההגעה, לפי העניין."

דברי הסבר

מטרתו של חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א–2000 (להלן – "החוק"), להלחם בתופעה נפוצה של הפליה פסולה, באספקת מוצרים או שירותים ציבוריים, בהפעלת מקומות ציבוריים, לרבות במתן כניסה למקום, ובמתן שירותים במקום ציבורי.

בחוק נקבע, כי אין להפלות מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ, מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, מעמד אישי או הורות.

אלא שהניסיון מלמד על שיטות ומנגנונים שפותחו כדי לעקוף את האיסורים שבחוק; אחת מהשיטות הנפוצות להסוואת הפליה נהוגה במיוחד במועדונים ובמקומות בילוי אחרים ומכונה "סלקציה": אדם שנמנה על אחת מהקבוצות המאופיינות אינו נתקל בסירוב מוצהר להכניסו אלא "רק" מתבקש לחכות למשך פרק זמן בלתי מוגדר; הוא ממתין עד בוש – עד

¹ ס"ח התשס"א, עמ' 58

שהוא נאלץ להתיימשך ולוותר, בעוד שאחרים, שהגיעו אחריו אך אינם נמנים עם הקבוצה המאופיינת בעילות הפליה, מורשים להיכנס.

כיוון שהוכחתה של הפליה היא קשה, ודורשת ידיעה של עובדות רבות, המצויות רובן ככולן, דווקא בשליטתו של המפלה, נקבעו בחוק חזקות שמעבירות את נטל השכנוע על הנתבע; כך, למשל, אם אדם מונע כניסה למקום ציבורי מאדם שנמנה על אחת מהקבוצות המאופיינות בעילות הפליה ואינו מונע את הכניסה מאחרים – חזקה שהוא נוקט בהפליה אלא אם הוא מצליח להוכיח אחרת.

כדי למנוע מצב שבו ניתן לעקוף את כוונת המחוקק באמצעות שיטת ה"סלקציה", מוצע לקבוע חזקה עובדתית, שלפיה יראו באדם שאינו מאפשר כניסה למקום ציבורי לפי סדר הגעה כמי שנוקט בהפליה על פי החוק, אלא אם יצליח להראות שטעמים אחרים עומדים ביסוד התנהגותו; והוא הדין לגבי מי שמספק שירות ציבורי או מוצר שלא לפי סדר הפניה או ההגעה. (הוספת סעיף 6(4) לחוק).

כן מוצע, להוסיף סעיף לחוק לפיו גם קביעת תנאים שאינם ממין העניין, תחשב להפליה; זה מכבר נקבע, בהקשר של הפליה במקום העבודה, ש"בשיטת המשפט הישראלית, האיסור על הפליה כולל בתוכו גם איסור על הפליה עקיפה" (דנג"צ 4191/97 **רקנט נ' בית הדין הארצי לעבודה**, פ"ד נד(5) 330; ע"ע 238/99 **איתנה ניב נ' קופת חולים כללית**, פד"ע לה 49; בג"צ 6845/00 **ניב נ' בית הדין הארצי לעבודה** (טרם פורסם, ניתן ביום 09.10.02)).

כמו באיסור הפליה בעבודה כך גם כאן, סעיף כזה נועד למנוע הצבת דרישות שונות ומשוונות שמטרתן או תוצאתן העיקרית היא הפליה של בני אדם לפי קריטריונים לא ענייניים ולא רלוונטיים, לרבות חזות, מראה פיזי, סגנון לבוש וכיוצא בזה (הוספת סעיף 3(א1) לחוק).

הצעת החוק הוכנה בסיוע האגודה לזכויות האזרח בישראל.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת השבע-עשרה על-ידי חברת הכנסת שלי יחימוביץ' (2500/17/פ).

 הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
 והונחה על שולחן הכנסת ביום
 י"ז באייר התשס"ט – 11.5.09